

СРПСКИ РЕАЛИЗАМ

Књижевност „малог човека“, региона и
друштвене стварности

последње три деценије XIX века

ВРЕМЕ И ОКЛОНОСТИ

- Србија стиче политичку независност, званично признату на Берлинском конгресу 1878. године. У овом периоду **Београд** постаје књижевни и културни центар.
- **Као правац он преовлађује у последње три деценије 19. века**, у време када је класично доба реализма у развијеним европским књижевностима већ било прошло. **Од седамдесетих година до краја века реализам је водећи књижевни правац.**

ТЕМЕ

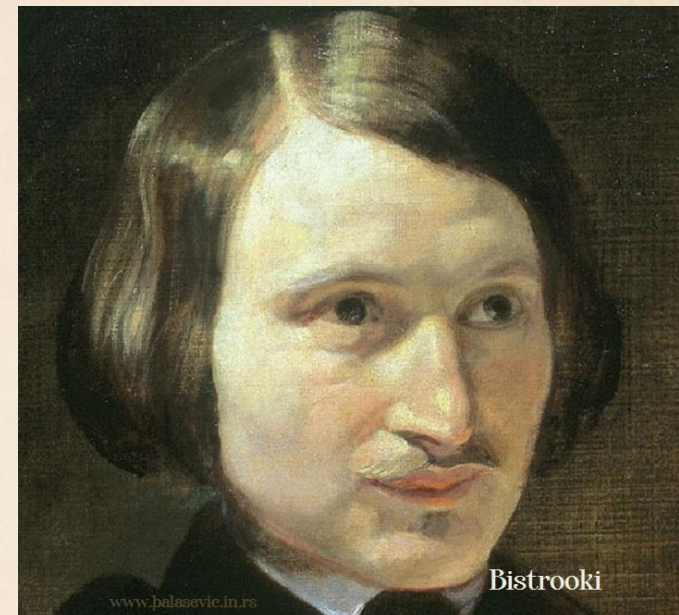
- РЕАЛИЗАМ ОТКРИВА „МАЛОГ ЧОВЕКА“ И ЊЕГОВ СВЕТ
- НАЈЧЕШЋА ЈЕ РЕГИОНАЛНА ТЕМАТИКА
- наш национални жанр, и оно што је доминирало када је у питању српски реализам, био је – **сеоска приповетка**

УТИЦАЈИ

- У романтизму доминира немачки, а у реализму **утицај руске књижевности**, пре свега гогоља, толстоја и Достојевског.
- Гогољев **сказ** постаје основни облик приповедања.
- Сказ је илузија усменог говора.

Најпрепознатљивија одлика реалистичке књижевности јесте регионализам и дијалектски говор. Могу се приметити дијалекти из Војводине, Централне Србије, Далмације, Црне Горе и приморских крајева.

Svi smo mi izašli iz
Gogoljevog "Šinjela".

– F. M. Dostoevski

ПРОТОРЕАЛИЗАМ (РАНИ РЕАЛИЗАМ)

ЈАКОВ ИГЊАТОВИЋ

- Одлике: старомодне технике приповедања, поучни делови, одсуство дубље анализе, неразвијена реалистичка мотивација карактера. То је фаза између романтизма и РЕЛИЗМА.
- ОН ЈЕ ПРВИ СРПСКИ Релиста и **творац првог друштвеног романа** – милан наранџић 1860.

ВЕЧИТИ МЛАДОЖЕЊА – ДРУШТВЕНИ РОМАН

1. ДЕО: УСПОН ТРГОВАЧКЕ ПОРОДИЦЕ – СОФРА КИРИЋ (идилична слика младе српске буржоазије и трговачке породице)
2. ДЕО: РАСПАД ТРГОВАЧКЕ ПОРОДИЦЕ – ПЕРА, ЛЕНКА, ПЕЛАГИЈА, КАТИЦА И ШАМИКА (Пера о пословима не води рачуна; Шамика је адвокат који се никад неће оженити; Ленка умире; Пелагија се удаје против очеве воље; Катица се никад није удала)

БИЛДУНГСРОМАН
РОМАН О
ВАСПИТАЊУ
(ЧИЧА ГОРИО)

ПРОГРАМСКИ РЕАЛИЗАМ СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ

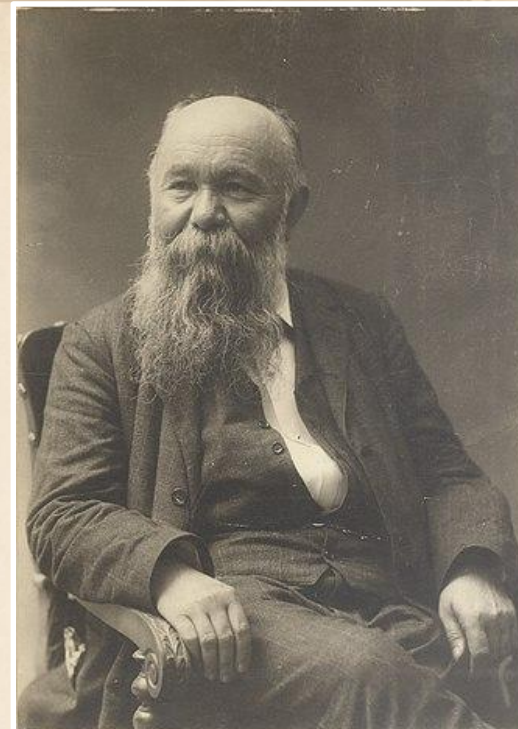
- У два главна програмска текста Певање и мишљење и Реалност у поезији изнео је књижевности који су имали велики утицај на књижевна дела српских реалиста
- 1868. **ПЕВАЊЕ И МИШЉЕЊЕ** – ЧЛАНАК ОБЈАВЉЕН У ЧАСОПИСУ «МАТИЦА»
- МАНИФЕСТ СРПСКОГ РЕАЛИЗМА
- ОДЛИКЕ РЕАЛИЗМА:
 - 1) КЊИЖЕВНОСТ ТРЕБА ДА БУДЕ КОРИСНА – УТИЛИТАРНА ФУНКЦИЈА КЊ.
 - 2) КЊИЖЕВНОСТ ТРЕБА ДА АНАЛИЗИРА ЉУДСКО ДРУШТВО
 - 3) КЊИЖЕВНОСТ ТРЕБА ДА СЕ УГЛЕДА НА НАУКУ
 - 4) КЊИЖЕВНОСТ ТРЕБА ДА ОСТВАРУЈЕ ДРУШТВЕНЕ ЦИЉЕВЕ – АНГАЖОВАНА КЊ.

ФОЛКЛОРНИ РЕАЛИЗАМ

МИЛОВАН ГЛИШИЋ

- ФОЛКЛОРНИ РЕАЛИЗАМ ТЕМАТИКУ ИЗ СЕОСКОГ ЖИВОТА ОБЛИКУЈЕ СТИЛСКИМ ПОСТУПЦИМА ПО УГЛЕДУ НА НАРОДНУ.
- ТВОРАЦ СРПСКЕ СЕОСКЕ ПРИПОВЕТКЕ

ГЛАВА ШЕЋЕРА, 1875.

1. а) Радан Радановић и професор о сврдлу
б) У кафани (Баш си баксуз, Радане!)
2. Максим Сармашевић – корумпирана власт
3. Слава код Давида Узловића
4. Кафана „Код петла“ (СКАЗ)

ПОЕТСКИ РЕАЛИЗАМ

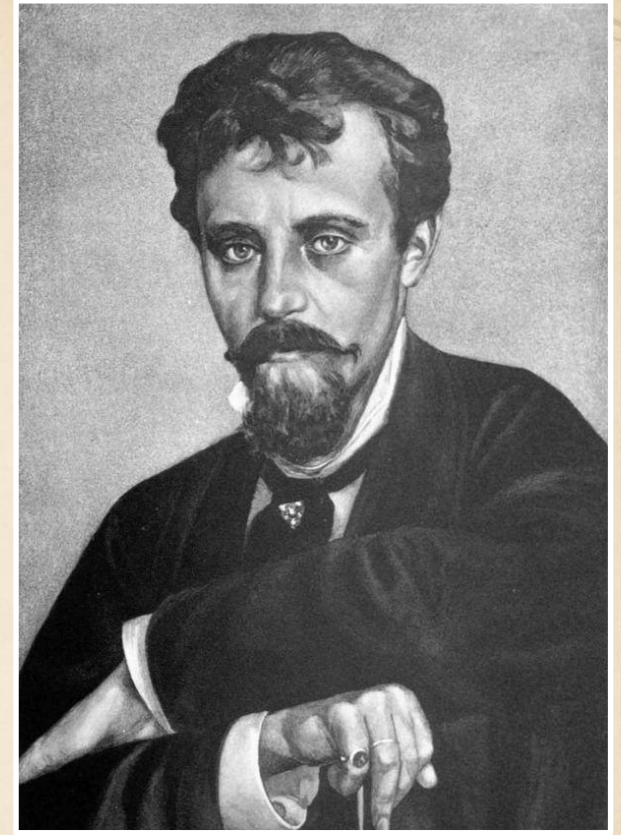
ЛАЗА ЛАЗАРЕВИЋ

- Уводи се **лиризација** и **субјективизација** казивања
- **ТВОРАЦ СРПСКЕ ПРИЛОШКЕ ПРИПОВЕТКЕ**
- **Најављује модерне тенденције у нашој литератури наредног 20. века**

ВЕТАР

- СКАЗ; 1.л. јд.
- КУЛТ МАЈКЕ
- ЈАНКО

Модернистички елементи: лиризација описа, унутрашњи монолог, симболичка значења (ветар, очи, дим, парабола о два црва), нема разгранате фабуле.

ПОЧЕТАК ПРИПОВЕТКЕ ЛИЧИ НА КОЈЕ ДЕЛО?

ДЕКАМЕРОН

ПОТПУНИ РЕАЛИЗАМ СИМО МАТАВУЉ

ПОВАРЕТА

- НОВЕЛА
- ЈУРАЈ ЛУКЕШИЋ, МАРИЦА, ПАВА
- МАЈКА ПРИЧА САН ОД БОГА

Књижевни критичар Богдан Поповић штампао је приповетку
Поварета на првој страни часописа *Српски књижевни гласник*

ПОТПУНИ РЕАЛИЗАМ РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ

КО ЈЕ ПРЕДСТАВЉЕН У
ЛИКУ ВОЂЕ?

НИКОЛА ПАШИЋ

ДАНГА

- АЛЕГОРИЧНА САТИРА – критика режима и оних који трпе такав режим александра обреновића
- Буквализација метафора: ставити жиг на чело и узјахати некога
- Људске срамоте представљене као почести и витешка дела
- Глас разума: старац (деца у приповеци *вођа*)
- антиутопија

ИРОНИЈА – стилско средство којим се речима даје супротан смисао од оног које оне имају (**фина поруга**)

САРКАЗАМ - злобна, заједљива, оштра горка и понекад увредљива порука; појачана иронија (**оштра поруга**)

ЦИНИЗАМ – нескривена, **директнија поруга**

САТИРА – дело у којем се на духовит и подругљив начин представљају људске и друштвене мане

АЛЕГОРИЈА – метафора проширена на целу слику, радњу, дело.

ПОТПУНИ РЕАЛИЗАМ

СТЕВАН СРЕМАЦ

- Својим делом је обухватио три регионална типа српског друштва: београдско-варошки (Чича јордан, кир Герас), војвођанско-банатски (поп ћира и поп спира) и нишки крај (зона замфирова, ивкова слава, ибиш-ага).

ИБИШ-АГА

- нишки дијалекатски идиом
- Трделна композиција (три главе)
- Ибиш-ага и Ставрија Призетко
- *Севап учини, фрли у море; ако риба не зна – Алах ће да зна!*
- Приповетка о хуманости која не познаје националне и верске границе.

ПОТПУНИ РЕАЛИЗАМ БРАНИСЛАВ НУШИЋ

ГОСПОЋА МИНИСТАРКА

- КОМЕДИЈА КАРАКТЕРА СА ЕЛЕМЕНТИМА САТИРЕ
- ГОДИНА ПРЕМИЈЕРНОГ ИЗВОЂЕЊА 1923.
- ДЕФОРМАЦИЈА ЛИЧНОСТИ ПОД УТИЦАЈЕМ ТЕЖЊЕ ЗА ВИСОКИМ ДРУШТВЕНИМ ПОЛОЖАЈЕМ

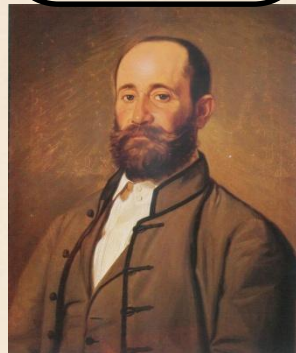

ПРЕДСТАВНИЦИ

Светозар
Марковић

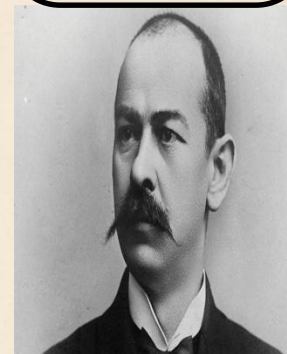
Јаков
Игњатовић

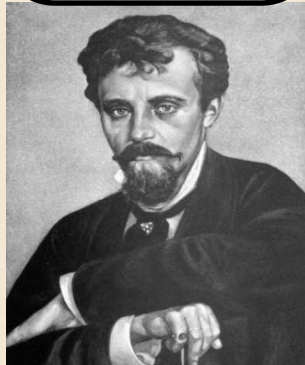
Милован
Глишић

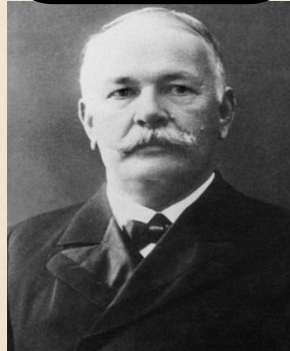
Јанко
Веселиновић

Лаза
Лазаревић

Симо
Матавуљ

Војислав
Илић

Стеван
Сремац

Радоје
Домановић

Бранислав
Нушић

